

LET OP:

De cursieve regel achter de vraagzin kan – afhankelijk van de feitelijke vraag – bijvoorbeeld vermelden:

- dat een verklaring een situatiebeschrijving en een algemene regel (= verklarend principe) moet bevatten.
- dat een uitleg bij een ‘Leg uit waarom vraag’ een oorzaak en een gevolg moet bevatten.
- dat een redenering bij een ‘Redeneervraag’ een vergelijking en een gevolg/conclusie moet bevatten,
- enzovoorts

Je kunt dit examen maken met de 52e druk of met de 53e druk van de atlas. Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 52e of de 53e.

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken.

De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 52e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 53e druk van de atlas.

Politiek en ruimte

Opgave 1 – Enclaves in de Kaukasus

Gebruik bron 1 van het bronnenboekje.

De Kaukasus wordt bewoond door een groot aantal volkeren die sterk van elkaar verschillen wat betreft taal, godsdienst en etniciteit.

1p 1 Welke fysischgeografische factor heeft bijgedragen aan deze verscheidenheid?

Kaart 123B (53e druk: 141A) laat zien dat de Kaukasus na 1991 het terrein is geweest van een groot aantal gewapende conflicten.

1p 2 Welke historische gebeurtenis was de belangrijkste aanleiding voor het uitbreken van zo veel conflicten in deze regio?

Vergeleken met de beide andere Kaukasische republieken, Azerbeidzjan en Georgië, zijn er in de republiek Armenië haast geen etnische problemen.

2p 3 Geef hiervoor de oorzaak en geef ook een ataskaart die het meest geschikt is om deze oorzaak te illustreren.

Gewoonlijk onderscheidt men drie typen territoriale conflicten.

1p 4 Met welk begrip wordt het streven van de bewoners van Nagorno-Karabach om aansluiting te krijgen bij Armenië aangeduid?

- In het conflict rond Nagorno-Karabach kiest Turkije vrijwel steeds partij voor Azerbeidzjan.
- 2p 5 Geef hiervoor met behulp van een kaart uit de atlas een niet-economische verklaring.
Je verklaring moet een situatiebeschrijving en een algemene regel bevatten.

Politiek en ruimte

Opgave 1 – Enclaves in de Kaukasus

bron 1

Een labyrint dat zijn grenzen niet meer kent

Armenië en Azerbeidzjan werden in 1991 onafhankelijk na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, waarvan ze beide deel uitmaakten. De relatie tussen de twee Kaukasische burens is explosief en werd vóór die tijd al ondermijnd door een territoriaal conflict over de gebieden Nagorno-Karabach en Nachitsjevan. Nagorno-Karabach is een deel van Azerbeidzjan waar 75 procent van de bevolking Armeens is. Nachitsjevan is ook deel van Azerbeidzjan, maar wordt van de rest van het land gescheiden door Armeens grondgebied. Vanaf 1988 vonden in Nagorno-Karabach grote demonstraties plaats. De Armeniërs van Nagorno-Karabach eisten de terugkeer van hun regio naar Armenië. Een terugkeer naar de vroegere situatie, want hun autonome gebied was in 1921 door Stalin aan Azerbeidzjan toegewezen. Het conflict werd al gauw op de spits gedreven. Er braken gevechten uit en de Azeribevolking begon massaal de enclave Nagorno-Karabach en Armenië te ontvluchten, terwijl in tegenovergestelde richting heel wat Armeniërs het grondgebied van Azerbeidzjan verlieten. Eigenlijk was een 'etnische zuivering' van het gebied aan de gang. De oorlog duurde van 1989 tot 1993 en kostte het leven aan 30.000 mensen. Sindsdien bezet Armenië een stuk grondgebied van Azerbeidzjan waardoor het één geheel vormt met Nagorno-Karabach.

vrij naar: Elsevieratlas; geschiedenis, grenzen, conflicten, ideologieën, projecties en vooruitzichten in 168 kaarten, Amsterdam, 2005

Opgave 2 – Uitbreiding van de Europese Unie op de Balkan

Gebruik bron 2 van het bronnenboekje.

Op 1 januari 2007 werd de Europese Unie uitgebreid met Bulgarije en Roemenië. Voor de economie van deze twee landen is de landbouw nog altijd erg belangrijk.

- 2p **6** Welke twee gegevens uit de Grote Bosatlas Statistiek laten die belangrijke positie van de landbouw het duidelijkst zien?

Willen Bulgarije en Roemenië de concurrentie met de andere lidstaten niet verliezen, dan is herstructurering van de landbouw in beide landen dringend noodzakelijk.

- 2p **7** Geef hiervoor de verklaring aan de hand van bron 2.
Je verklaring moet een situatiebeschrijving en een algemene regel bevatten.

Het lijkt niet erg waarschijnlijk dat de uitbreiding van de EU met Bulgarije en Roemenië op korte termijn een groot positief effect zal hebben op de export van Nederlandse tuinbouwproducten.

- 3p **8** Neem onderstaand schema over op je antwoordblad en leg bij elk kenmerk uit waarom de uitbreiding van de EU met Bulgarije en Roemenië op korte termijn weinig effect zal hebben op de export van Nederlandse tuinbouwproducten.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Kenmerk	Uitleg	
	Oorzaak	Gevolg
Ruimtelijk kenmerk		
Bevolkingskenmerk		
Gebiedskenmerk		

Bulgarije en Roemenië zijn per 1 januari 2007 lid geworden van de EU. Het lidmaatschap van andere Balkanstaten laat nog (even?) op zich wachten.

- 1p **9** Geef een politieke reden waarom de EU besloten heeft andere Balkanstaten voorlopig nog niet te laten toetreden tot de EU.

Stelling: Het ligt meer voor de hand dat Kroatië lid zou zijn geworden van de EU dan Bulgarije en Roemenië.

- 2p **10** Geef vanuit twee verschillende dimensies een argument waarmee je deze stelling kunt verdedigen. Vermeld in je antwoord ook de gebruikte dimensies.

Opgave 2 – Uitbreiding van de Europese Unie op de Balkan

bron 2

Aandeel landbouwbedrijven per grootteklasse voor enkele landen en de EU als geheel in 2003-2004

	≤5 ha	5 - <10 ha	10 - <30 ha	30 - <50 ha	> 50 ha	Totaal
EU-25 landen	61,9%	13,1%	14,0%	4,2%	6,8%	100%
EU-15 landen	56,6%	12,2%	15,4%	5,8%	9,9%	100%
Frankrijk	27,6%	9,3%	17,8%	12,3%	33,0%	100%
Duitsland	23,6%	14,6%	28,5%	13,1%	20,3%	100%
Bulgarije	97,0%	1,4%	0,7%	0,2%	0,7%	100%
Roemenië	93,8%	4,9%	0,9%	0,1%	0,3%	100%

*ha = hectare

vrij naar: Eurostat

Opgave 3 – Veel steden maken nog geen Randstad

Gebruik de bronnen 3 en 4 van het bronnenboekje.

- In de Nota Ruimte (2005) wordt gesproken over de Randstad als een stedelijk netwerk. Kenmerkend voor zo'n netwerkstad is dat er sprake is van een functioneel geheel. Maar is er in de Randstad wel sprake van een functioneel geheel? Om dat te onderzoeken heb je de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: In welke mate is er tussen de gemeenten / stadsgewesten van de Randstad sprake van specialisatie wat betreft de bovenlokale voorzieningen?
- 2p **11** Formuleer twee deelvragen die je zou kunnen stellen om antwoord te vinden op deze onderzoeksvraag.
- Uit onderzoek door het Ruimtelijk Planbureau blijkt echter dat de Randstad niet als één stedelijk geheel functioneert.
- 1p **12** Welke aanwijzing geeft bron 4 voor die conclusie?
- Zie kaart 57A (53e druk: 61A).
- 3p **13** Verklaar **in drie stappen** het verschil tussen de ruimtelijke patronen van winkelbezoeken (bron 4) van de stadsgewesten Amsterdam en Utrecht vanuit de Centrale Plaatsen Theorie.
Vergelijk de beide stadsgewesten met elkaar. Geef op basis van die vergelijking een situatiebeschrijving en twee algemene regels waarmee je het verschil in winkelgedrag kunt verklaren.

Opgave 3 – Veel steden maken nog geen Randstad

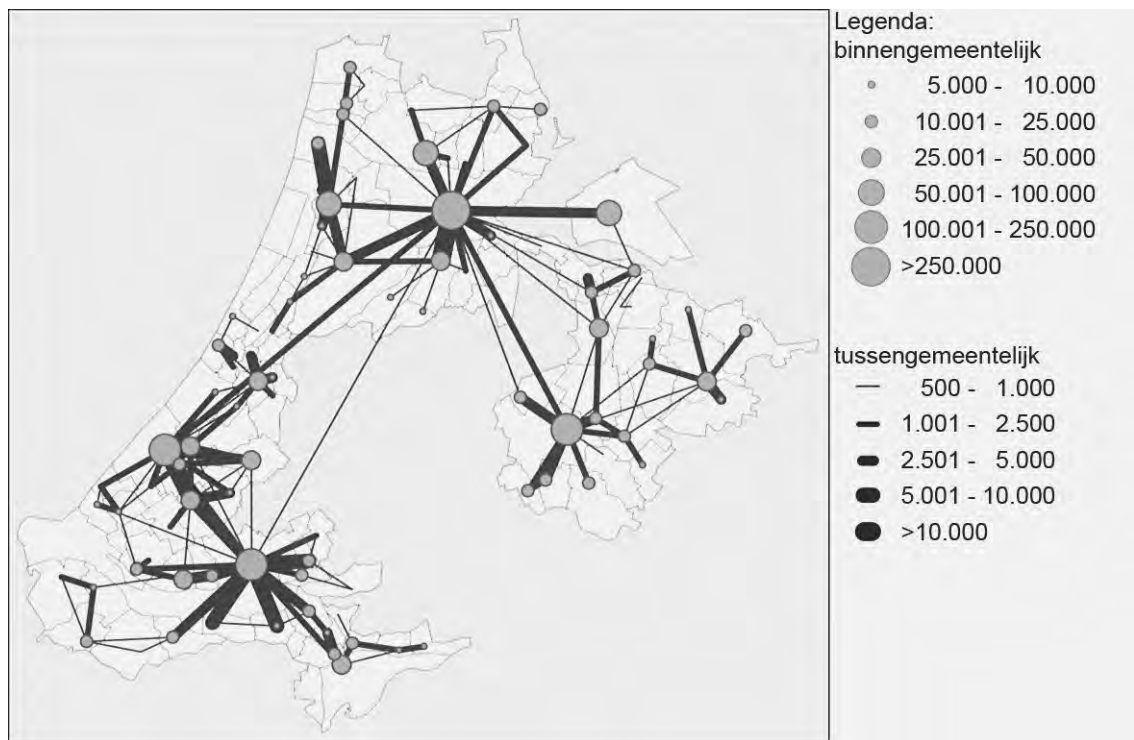
bron 3

De gedachte dat de Randstad op nationale en internationale schaal steeds meer gaat functioneren (of zou moeten functioneren) als één samenhangende functionele eenheid oftewel netwerkstad, is momenteel populair. Aan dit concept 'netwerkstad' kunnen verschillende aspecten worden onderscheiden. Ten eerste: de verschillende samenstellende delen functioneren als één stedelijk geheel voor bedrijven, bewoners en bezoekers. Ten tweede: door het functioneren als één geheel treedt een vergaande specialisatie en daarmee samenhangende taakverdeling (complementariteit) op tussen de deelgebieden.

vrij naar: www.ruimtelijkplanbureau.nl

bron 4

Ruimtelijk patroon van winkelbezoeken per gemiddelde weekdag binnen de Randstad (2001-2003)

vrij naar: Ritsema van Eck e.a.: Vele steden maken nog geen Randstad, Ruimtelijk Planbureau, Den Haag, 2006